

تاریخ هنر گامبریج

● فیروزه اکبریان

- تاریخ هنر
- از نست گامبریج
- ترجمه علی رامین
- نشر نی، ۱۳۷۹



روایال کالج هنر در مورد این اثر گفته است که: «تاریخ هنر گامبریج تأثیرگذارترین کتابی است که در نیم قرن گذشته راه ورود اهل تحصیل، هنرپژوهان و هنرمندان را به عالم هنر هموار کرده است.»

کتاب حاضر که از ویرایش شانزدهم این اثر ترجمه شده و چنان معنی ارزشمند در اختیار پژوهندگان قرار گرفته، بهانه تهیه گزارش حاضر شده است. گزارشی در ارتباط با نشست‌های سه روزه‌ای که در محل فروشگاه شهر کتاب و با حضور آقایان علی رامین، کامران فانی، مرتضی ممیز، ابراهیم حقیقی، مهدی سبحانی و همایی تشکیل شد. و از آنجایی که مباحث روزهای دوم و سوم به موضوعات گرافیک و ترجمه اختصاص داشت و به طور مستقیم با تاریخ هنر ارتباطی پیدا نمی‌کرد، تنها به گزارش نشست اولین روز بسنده شد با این امید که مورد توجه قرار گیرد.

● دکتر علی رامین مترجم کتاب تاریخ هنر و اولین سخنران نشست ابتدا به روند ترجمه «تاریخ هنر» اشاره کرد و گفت، محتوای اصلی کتاب هنرهای بصری است، بنابراین از زاویه‌های مختلف اثر را دیدن یکی از دغدغه‌های اصلی نویسنده بوده است. گامبریج در این کتاب می‌خواهد چشم‌ها را باز کند. بنابراین در تاریخ هنر تصاویر نقش مهمی دارد. در متن فارسی نیز به استثناء سه تصویر (بنا بر ملاحظات) بقیه تصاویر که

تاریخ هنر گامبریج اثر سرارنست گامبریج، مدخلی است برای ورود به دنیای هنر و به عنوان کتابی که نظمی فهم‌پذیر در گنجینه عظیم نام‌ها، دوره‌ها و سبک‌ها برقرار می‌سازد، ما را بر آن می‌دارد که زنجیره پیوسته سنت‌های دگرگون شده تاریخ هنر را پی بگیریم و هر اثر را در پیوند با آثار پیشین و پسین آن بگیریم. اثر حاضر یکی از مشهورترین کتاب‌هایی است که تاکنون درباره هنر نگاشته شده است. این کتاب نخستین تجربه هنری انسان از نقش‌پردازی داخل غارها گرفته تا واپسین آثار هنری امروز جهان را در بر می‌گیرد.

سرارنست گامبریج، نویسنده کتاب در سال ۱۹۰۹ م. در وین چشم به جهان گشود و در سال ۱۹۳۶ به انگلستان مهاجرت کرد و در مؤسسه واربورگ مشغول به کار شد. در بین سال‌های ۱۹۵۹ تا ۱۹۷۶ ریاست این مؤسسه را بر عهده داشت. از سال ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۳ در دانشگاه آکسفورد استاد هنرهای زیبا بود. در سال ۱۹۵۹ در دانشگاه هاروارد آمریکا و طی سال‌های ۱۹۶۱ تا ۱۹۶۳ در دانشگاه کمبریج به تدریس تاریخ و نظریات هنر اشتغال داشت.

«کریستوفر فری‌لینگ»، استاد تاریخ فرهنگ،

حدود ۴۰۰ تصویر از آثار برگزیده جهان است آورده شده است.

رامین در ادامه افزود که گامبریج به موضوع تاریخت توجه دارد. وی ضمن اینکه می‌خواهد سیری را بین رخدادهای هنر برقرار کند خواننده را نیز در موقعیت تطبیقی قرار می‌دهد. گامبریج می‌خواهد این دید را به خواننده بدهد که نگاهی قیاسی و تطبیقی راجع به آثار هنری داشته باشد. همچنین تأثیرات اثر هنری را بر آینده خود بررسی کرده و تحول را تاریخ نگارانه شرح می‌دهد و در عین حال هشدار می‌دهد که تسخت تأثیر تاریخی‌گری قرار نگیرد. آینده پیش‌بینی‌ناپذیر است و ما نمی‌توانیم براساس هیچ قانونی سیر تاریخ را بررسی کنیم.

دکتر رامین تأکید نمود که آنچه گامبریج می‌خواهد بگوید نفی تاریخ باوری است و نباید استنباط کرد هر چه که آفریده شده همان چیزی است که باید آفریده می‌شد.

نگاره تازه گامبریج در فلسفه هنر از مباحث دیگری بود که دکتر رامین به آن اشاره کرد و افزود: «ما دو نوع بازنمایی داریم، بازنمایی مفهوم در برابر بازنمایی ادراکی و نقاش بازنمایی مفهوم می‌کند و از دانسته‌های خود برای به تصویر کشیدن کمک می‌گیرد. نقاش آن‌گونه که می‌داند می‌کشد نه آن‌گونه که می‌بیند



«تاریخ هنر» داستان و سرگذشت هنر را برای شما بازگو می‌کند.

گامبریچ سه عامل مهم را برای هر بیننده هنر لازم می‌بیند: اول دانش قبلی نسبت به هنری که با آن روبه‌رو می‌شود. دوم: شور و شیفتگی یا ذوق که وی آن را به عنوان آخرین داور می‌شناسد، به عقیده او ذوق یک داور بی‌شائبه در هنر است. و سومین ویژگی فرزانه‌گی است، یعنی اینکه نگاه به دنیا و هنر فراتر از نگاه روزمره باشد.

اما ارنست گامبریچ راجع به هنر اسلامی در «تاریخ هنر» چه می‌گوید؟

دکتر فانی در این باره گفت که گامبریچ از هنر اسلامی قالبی و باغ را مطرح کرده است. تصویر قالبی و باغی در شب (از کتاب همای و همایون)، وی تمام هنر ایرانی را در تصویر قالبی و باغ بیان می‌کند و هنر ایرانی را که اساس آن بر طرح و نقشه است و یک هنر تزئینی است نشان می‌دهد. و اینکه وی به عنوان یک سنت‌گرا اطلاع چندانی راجع به هنر مدرن ندارد.

در پایان نشست دکتر رامین راجع به ترجمه نکردن پیشگفتار کتاب گفت که پیشگفتار کتاب در مورد گذشته کتاب، چاپ‌ها و ویراست‌های قبلی آن بود و از آنجا که ما از چاپ‌های قبلی کتاب ترجمه‌ای به زبان فارسی نداشتیم بهتر دانستم که از ترجمه آن صرف نظر کنم.

هنر داشته و تاکنون حدود ۱۵ میلیون فروش کرده است. وی در ادامه افزود که گامبریچ در نوشتن کتاب بسیار تحت تأثیر پوپر و مسأله شناخت وی بود.

پوپر راجع به شناخت می‌گوید: شناخت ما گام به گام است و نتیجه شناخت را باید با زبان گویا بیان کرد. وی معتقد است که تمام کوشش ما این است که حدسی بزنیم و دنبال آن باشیم که حدسمان غلط است.

همه این مسایل را گامبریچ در حوزه هنر وارد کرده است. گامبریچ ایده‌ای را مطرح می‌کند و سپس با تصویری که می‌آورد آن را آزمایش می‌کند، می‌خواهد ببیند آن ایده درست است یا خیر؟

به اعتقاد فانی تمام کتاب ارجاع به هم است و در واقع گامبریچ می‌خواهد بگوید که حقیقت مطلق وجود ندارد. او می‌خواهد هنر را از قید زبان و ادبیات نجات دهد. این گفته گامبریچ که «من می‌خواهم چشمانتان را باز کنم نه چاک دهنتان را» تأکید بر همین نکته است. وی در پیشگفتار کتاب که البته به فارسی ترجمه نشده است به همین مطلب اشاره دارد و می‌گوید که باید هنر را از قید زمان نجات دهیم.

فانی در ادامه به این نکته اشاره کرد که گامبریچ می‌خواهد هنر راستین را به ما نشان دهد و گفت هنر دیالوگ سکوت است، گامبریچ نیز می‌خواهد شما به عنوان خواننده سخن او را با تصویر چک کنید. وی در

گامبریچ این موضوع را مورد بررسی قرار می‌دهد. وی سپس به بررسی اصل تغییر از دیدگاه گامبریچ پرداخت و گفت: این اصل اصلی مهم در دوره مدرن است و باید توجه کرد که خود تغییر به مرور تبدیل به سنت می‌شود و سنت تغییر باید سنتی دیگر را ایجاد کند. دوره پست مدرن که اشاره کوچکی به آن دارد می‌خواهد بگوید که دوره مدرن به تاریخ پیوست.

گامبریچ در فصل آخر «تاریخ هنر» می‌گوید که هیچ دوره‌ای دوره‌ها پایان تاریخی نیست.

در ادامه جلسه آقای همایی ناشر نشر نی در مورد چگونگی انتشار کتاب توضیحاتی ارائه داد و گفت: «تاریخ هنر در هشت + ۶۷۴ صفحه، وزیری، با ۴۱۱ تصویر، ۱۱۱ تصویر ۴ رنگ، ۴ جدول و ۳ نقشه رنگی با کاغذ گلاسه مات و جلد سخت با روکش منتشر شده است.»

وی در مورد مهندسی کتاب نیز اظهار داشت که ترکیب متن و تصویر آن شیوه‌ای سهل و ممتنع است و قطع متن و تصاویر کتاب فارسی از جریان چاپ پانزدهم و شانزدهم کتاب پیروی کرده است، با این تفاوت که متن اصلی کتاب شومیز است.

کامران فانی استاد دانشگاه و دیگر سخنران جلسه در مورد «تاریخ هنر» اظهار داشت که این کتاب در میان انگلیسی زبان‌ها بیشترین تأثیر را بر روی دانشجویان